

به نام خدا ۱۵۴۴۳۶

استقرار اولیه و آبرسانی در دشت دهلران

جوامع روسایر و ابالتی اولیه در جنوب غربی ایران

جیمز ای. ای
هنری تی. رابت

مترجم
حسین رئیسی

ناشر کتابهای علمی، فنی، فرهنگی

سرشناسه	: نیلی، جیمز : Neely, James A
عنوان و نام پدیدآور	: استقرار اولیه و آبرسانی در دشت دهلران: جوامع روستایی و ایالتی اولیه در جنوب غربی ایران/ جیمز ای. نیلی، هنری تی. رایت: مترجم حسین رئیسی.
منشخصات نشر	: تهران: انتشارات مهرجرد، ۱۳۹۶.
منشخصات ظاهری	: ۲۴۰ ص.: مصور.
شابک	: 978-600-7230-41-1
وضعیت فهرست نویسی	: فہما
پادداشت	: عنوان اصلی: state societies in settlement and irrigation on the Deh Luran Plain : village and early Early southwestern Iran, 1994
عنوان دیگر	: جوامع روستایی و ایالتی اولیه در جنوب غربی ایران.
موضوع	: جغرافیہا (باستان‌شناسی) -- ایران -- دشت دهلران
موضوع	: Excavations (Archaeology) -- Iran -- Deh Luran Plain
موضوع	: الگوهای انتقال سرزمین -- ایران -- دشت دهلران
موضوع	: Land settlement patterns -- Iran -- Deh Luran Plain
موضوع	: روستاها -- ایران -- دشت دهلران -- تاریخ
موضوع	: Villages -- Iran -- Deh Luran Plain -- History
موضوع	: شهرها و شهرستان‌های باستانی -- ایران -- دشت دهلران
موضوع	: Cities and towns, Ancient -- Iran -- Deh Luran Plain
موضوع	: سفال باستانی -- ایران -- دشت دهلران
موضوع	: Pottery, Ancient -- Iran -- Deh Luran Plain
موضوع	: آبیاری -- ایران -- دشت دهلران
موضوع	: Irrigation -- Iran -- Deh Luran Plain
موضوع	: دشت دهلران -- آثار تاریخی
موضوع	: Deh Luran Plain (Iran) -- Antiquities
شناسه افزوده	: رایت، هنری تاناولر، ۱۹۴۲ - م.
شناسه افزوده	: Wright, Henry T. (Henry Tuley)
شناسه افزوده	: و ترجمه حسین، (۱۲۰۰ مترجم
رده بندی کنگره	: ۵۵۰/۱۳۹/۵۵۰DSR
رده بندی دیویی	: ۳۰۰/۲۳/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۱۳۳۴۱

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

استقرار اولیه و آبرسانی در دشت دهلران

(جوامع روستایی و ایالتی در جنوب غربی ایران)

جیمز ای نیلی - هنری تی رایت

حسین رئیسی

شمارگان: ۱۰۰ جلد / چاپ اول: ۱۳۹۶

قیمت: ۲۱۰۰۰ تومان

تهران، میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت، بن بست مبین، پلاک ۶

تلفن: ۶۶۴۹۱۹۰۲ و ۲۰ الی ۶۶۴۱۴۸۱۹

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۳۰-۴۱-۱

مقدمه‌ی مترجم

اثر پیش‌رو، شما با عنوان «استقرار اولیه و آبرسانی در دشت دهلران» نخستین مجلد از سه مجلد برنامه‌ریزی شده در این دشت دهلران است. این آثار که هر کدام به بررسی یک مقطع تاریخی از این دشت می‌پردازند، حاصل نه‌هش‌های باستانشناختی و بررسی‌های میدانی در دهه‌ی ۱۹۶۰ توسط پژوهشگران آمریکایی در روز دشت دهلران است. در زمان ترجمه‌ی این اثر، پیش‌تر دو مجلد در سال‌های ۱۹۹۴ و ۲۰۱۰ انتشار یافته‌اند.

هر مجلد به مقطعی خاص از تاریخ دشت دهلران می‌پردازد. مجلد نخست، بر مقطعی از دوره‌ی پیش از تاریخی تا اواسط هزاره‌ی سوم قبل از میلاد متمرکز می‌شود. در این مجلد، توجه عمده‌ی پژوهشگران به مسائلی همچون شکل‌گیری اولیه‌ی روستاها، کشاورزی آبی، جوامع قشربندی شده، و پیدایش نخستین ایالت‌ها در این منطقه است. مجلد دوم، کار را از اواخر هزاره‌ی سوم تا اواسط هزاره‌ی اول قبل از میلاد ادامه می‌دهد. در این مجلد به استقرار عیلامی و هخامنشی پرداخته می‌شود. سرانجام، در مجلد سوم و پایانی، مقطع متأخر که به ابتدای دوره‌های ساسانی و اسلامی است، مورد توجه قرار می‌گیرد.

از این رو، ترجمه‌ی این آثار مهم در جهت شناساندن هر چه پیش‌تر دشتی از تاریخ پرشکوه این سرزمین ضروری بود. این دغدغه انگیزه‌ای شد تا مترجم این آثار، ولو این‌که به سبب تخصصی‌اش چیز دیگری باشد، با شور و اشتیاقی خاص در جهت اعتلای دیار مادری در دسرهاش را به جان بخرد و برای ترجمه‌ی آن سخت بکوشد. امید است که ترجمه‌ی این آثار مهم و ارزشمند نه تنها برای متخصصان فن بلکه برای مخاطبان غیرمتخصص نیز سودمند واقع شود. طبیعتاً هر گونه نقص و اشتباه در ترجمه‌ی این آثار بر عهده‌ی مترجم به تنهایی است. پیشاپیش از همه‌ی پژوهشگران، متخصصان، و علاقه‌مندان به تاریخ که بنده را از کم و کیف و ایرادهای احتمالی در ترجمه‌ی این اثر آگاه می‌سازند، تشکر می‌گردد. ایمیل مترجم، raeesi.hossein@gmail.com می‌باشد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم که از جناب آقای فرج فاضلی رئیس اداره‌ی میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی شهرستان دهلران برای مطالعه‌ی این اثر و ارائه‌ی نکات سودمند سپاسگزاری نمایم. همچنین، از مدیر انتشارات مهرجرد برای تقبل چاپ این اثر کمال تشکر را دارم.

حسین رئیسی

(دانشجوی دکتری زبان‌شناسی)

دانشگاه علامه طباطبائی تهران)

بهار ۹۶

فهرست مطالب

۹	پیش‌گفتار
۱۳	فصل اول: مقدمه
۱۴	جغرافیای دشت دهلران
۱۸	پیشینه‌ای از پژوهش‌های باستانشناسی در دشت دهلران
۲۲	ساختار اثر حاضر
۲۳	فصل دوم: طرح تحقیق و روش‌ها
۲۹	فصل سوم: شاخص‌های دوره‌های سالگری در مجموعه‌های سطحی
۲۹	دوره‌های اولیه
۳۰	دوره‌ی خزینه
۳۳	دوره‌ی میمه
۳۵	دوره‌ی بیات
۳۹	دوره‌ی فرخ
۴۲	دوره‌ی شوش
۴۴	دوره‌ی اروک اولیه
۴۷	دوره‌ی اروک میانی
۵۱	دوره‌ی اروک پایانی
۵۳	دوره‌های جمدت نصر و اول تا دوم سلسله‌ی اولیه
۵۶	دوره‌ی سوم سلسله‌ی اولیه
۵۷	فصل چهارم: سایت‌های باستانشناسی و تفسیر آن‌ها
۲۳۳	فصل پنجم: الگوهای استقرار اولیه در دشت دهلران
۲۳۳	شکارچیان - گردآورندگان دوره‌ی پارینه‌سنگی
۲۳۵	دوره‌های اولیه
۲۳۸	دوره‌ی خزینه
۲۴۰	دوره‌ی میمه
۲۴۳	دوره‌ی بیات
۲۴۵	دوره‌ی فرخ

۸..... استقرار اولیه و آبرسانی در دشت دهلران

۲۴۸..... دوره‌ی شوش

۲۴۹..... دوره‌ی اروک اولیه

۲۵۲..... دوره‌ی اروک میانی

۲۵۴..... دوره‌ی اروک پایانی

۲۵۶..... دوره‌های جمدت نصر و اول تا دوم سلسله‌ی اولیه

۲۶۰..... دوره‌ی سوم سلسله‌ی اولیه

۲۶۳..... فصل ششم: آبرسانی و جمعیت در دشت دهلران

۳۲۱..... منابع

۳۲۷..... پیوست الف: فهرست و شمار دست‌ساخته‌ها در مجموعه‌های گردآوری‌شده‌ی مطالعه

۳۳۷..... پیوست ب: نقشه‌ی موقعیت‌های باستانشناسی

پیش‌گفتار

به قلم کنت فلنری^۱

سی و سه سال پس از پنجاه و دو جوان آمریکایی به زیر تنها تکه سایه‌ی موجود در دشت دهلران خزیدند. آن تکه سایه در زیر یک خودروی جیب مدل ۱۹۴۵ قرار داشت، و بسیار هم خنک بود، چون از رادیاتور خودرو آب مر-کید. در بیرون در دمای ۱۰۰ درجه‌ی فارنهایت، نماینده-ای از بخش باستانشناسی ایران نشسته رد، و به یقین رسیده بود که این دو جوان آمریکایی دیوانه‌اند، و دشت دهلران دورافتاده‌ترین نقطه‌ای است که به عمرش دیده است.

من و فرانک به طریقی از آن پرت‌افتادگ-ان در بردیم و دیگران، از جمله جیمز نیلی^۲ و هنری رایت^۳، را فریفتیم که به دهلران بیایند. اکنون مطالعه‌ی ششده‌ی آن‌ها با عنوان *استقرار اولیه و آبرسانی در دشت دهلران* ماحصل بیش از دو دهه فعالیت در این منطقه به بار نشسته است. این اثر به همراه رساله‌های پیشین درباره‌ی علی‌کش، تپه‌ی سبز، چغاسفیا، تپه‌ی فرخ‌آباد، دشت متروک و به ظاهر حاشیه‌ای کوچک دهلران را به یکی از مطالعه‌شده‌ترین مناطق خاور نزدیک تبدیل می‌کند.

خاور نزدیک به دلیل بی‌ثباتی سیاسی‌اش همواره شاهد چرخه‌های پژوهش میدانی فشرده توأم با ضرب‌الاجل‌های اجباری بوده است. دهه‌ی ۱۹۳۰ میلادی به نوعی «عصر طلایی» برای کاوش در عراق و ایران بود. وقتی جنگ جهانی دوم کرکره‌ی پژوهش‌های میدانی را پایین آورد، باستان‌شناسان مجبور شدند زودتر نتایج خود را به نگارش درآورند. در دانشگاه شیکاگو، هنری فرانکفورت^۴ جنگ را «بهترین زمان برای جمع‌بندی نتایج پژوهش میدانی» دید و همایشی برای این منظور برگزار کرد.

^۱ Kent Flannery

^۲ این کتاب در سال ۱۹۹۴ برابر با ۱۳۷۳ شمسی چاپ شده است. م.

^۳ James Neely

^۴ Henry Wright

^۵ Henry Frankfort

ماحصل این همایش انتشار آثار قابل توجه‌ای همچون *باستانشناسی تطبیقی بین‌النهرین اولیه* (۱۹۴۹) نوشته‌ی آن پرکینز^۱ و *چینه‌شناسی تطبیقی ایران اولیه* (۱۹۴۲) به نگارش دونالد مک‌کون^۲ بود.

دهه‌ی ۱۹۶۰ و اوائل دهه‌ی ۱۹۷۰ دوره‌ی طلایی دیگری برای کاوش و پژوهش میدانی بود. اما این فعالیت‌ها به دلیل وقوع انقلاب در ایران و متعاقباً جنگ طولانی مدت میان ایران و عراق متوقف شد. دشت دهلران درست در وسط میدان نبرد قرار داشت، به همین دلیل کاوش‌های بیش‌تر ناممکن شد. ما نیز به تاسی از حرکت مبتکرانه‌ی فرانکفورت، شاید دهه‌ی ۱۹۹۰ را «بهترین زمان برای جمع‌بندی نتایج پژوهش میدانی» خود ببینیم، و پژوهش‌های چاپ‌نشده‌ی دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ را به-تدریج منتشر کنیم. امید است که کتاب *استقرار اولیه و آبرسانی در دشت دهلران* نخستین اثر از این دست جمع‌بندی‌ها باشد. هنگامی که داشتیم اثر نیلی و رایت را می‌خواندیم، و به مردان در حال رقص «قرمز روی خود»، دوره‌ی میمه و جام‌های ظریف و خوش طرح دوره‌ی بیات نگاه می‌کردم، صحنه‌ها و آواها را آن‌طور شنیدم که برای من تداعی شد. کباب در حال بریان روی سیخ و زغال؛ لیوانی حاوی دوغ سرد «آب سی»؛ انار و هندوانه‌های ایرانی؛ ماست و خیار خنک پس از یک روز گرم در میدان؛ تقسیم کاسه‌ای برنج «عفرین» و کباب مرغ با هم در حالی که نوای «شیرین شیرین» و «کشکله شیرازی» از درون کلبه‌های کارگران به گوش می‌رسید. یعنی می‌شود دوباره به آن دشت کوچک دورافتاده برگردم؟ حقیقتاً هرگز محتوای خالی نکرده‌ام.

^۱ Ann Perkins

^۲ Donald McCown